

Білик М. В.

асистент кафедри фінансів,

Буковинський державний фінансово-економічний університет

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У статті визначені особливості формування та виконання місцевих бюджетів в умовах трансформації економічних процесів та змін в чинному бюджетному нормативно-правовому законодавстві. Визначено шляхи зменшення дотаційності місцевих бюджетів за рахунок збільшення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: місцевий бюджет, економічні процеси, органи місцевого самоврядування, податкові надходження, неподаткові надходження.

Постановка проблеми. Розвиток місцевого самоврядування в Україні актуалізує питання формування на рівні територіальних громад самодостатніх бюджетних одиниць. Справді, українська влада взяла на себе відповідні зобов'язання після підписання й ратифікації Європейської хартії про місцеве самоврядування, де проголошено, що органи місцевого самоврядування повинні мати необхідний обсяг власних джерел для виконання покладених на них повноважень. На сьогодні до таких власних джерел можна зарахувати місцеві податки і збори та закріплені за місцевими бюджетами кошти, що передаються з державного бюджету, їх частки дорівнюють приблизно 5% і 60% відповідно. Решту становлять міжбюджетні трансферти, які використовуються ще й із метою усунення диспропорцій у розвитку територій та застосовуються майже в усіх країнах світу, оскільки в публічних фінансах часто виникають дисбаланси, котрі

можуть бути подолані лише шляхом передання коштів із державного бюджету до бюджетів нижчого рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання пошуку ефективних механізмів усунення диспропорцій у розвитку територій та подолання дисбалансів місцевих бюджетів привернули увагу зарубіжних і вітчизняних науковців та практиків, зокрема В. Баумоля, А. Буряченка, В. Блажевича, Н. Калінюк, М. Деркача, Е. Лібанової, І. Луніної, Р. Масгрейва, В. Оутса, І. Труніна, Д. Фрідмена та інших, зусиллями яких сформовані теоретико-методологічні основи даної проблематики, розроблені практичні рекомендації щодо формування ефективної системи міжбюджетних трансфертів, визначені умови й особливості їх запровадження.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу залежності надходжень місцевого бюджету від офіційних державних трансфертів на прикладі бюджету Чернівецької області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним призначенням міжбюджетних трансфертів є подолання різноманітних дисбалансів і диспропорцій, зокрема статичного й динамічного дисбалансів місцевих бюджетів. Однак, досить часто саме міжбюджетні трансферти стають основним джерелом існування та розвитку регіону.

Це питання є особливо актуальним у контексті дослідження фіскальної децентралізації, оскільки міжбюджетні трансферти, хоч і розширюють фінансові можливості регіонів, ставлять місцеву владу в залежність від центральної. Частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих органів влади свідчить про ступінь фіскальної децентралізації у країні: чим вища їх частка в дохідній частині місцевих бюджетів, тим більша залежність місцевої влади від центральної система. До зарубіжних держав, в яких склалась децентралізована система

управління, належать Росія, Індія, Бразилія, Китай, США, Німеччина, Франція.

Україна, як і більшість країн, застосовує систему міжбюджетних фінансових трансфертів, котра на сьогодні характеризується наявністю цілого комплексу нерозв'язаних проблем, що мають як суто національні особливості, так і пов'язані із суперечливим характером міжрівневих трансфертів.

З одного боку, це ефективний інструмент вирівнювання статичного й динамічного дисбалансів місцевих бюджетів та регіональних диспропорцій у розвитку, а з другого – інструмент маніпуляцій і впливу центрального уряду на місцеву владу.

У межах дискусії з даної проблематики вітчизняними науковцями вже виділені основні недоліки сучасної державної політики України у сфері подолання дисбалансів місцевих бюджетів. Це залежність місцевих бюджетів від рішень центрального уряду, висока концентрація фінансових ресурсів у центральному бюджеті країни, велика частка витрат на делеговані повноваження в бюджетних витратах місцевих органів влади, неефективна система формування бюджетів "зверху вниз", відсутність надійних місцевих джерел доходів, невідповідність між зобов'язаннями за видатками місцевих бюджетів та джерелами фінансування, невідповідність реальних потреб місцевих бюджетів у коштах із державного бюджету їх відображенню у формулі розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, неефективна структура міжбюджетних трансфертів. До цього треба додати тенденцію до постійного зростання відсотка трансфертів у структурі дохідних джерел місцевих бюджетів на тлі зниження частки місцевих податків і зборів

Основні дані для здійснення аналізу надходжень до обласного бюджету та переданих офіційних трансфертів з державного бюджету на місцевий рівень у Чернівецькій області можна простежити на рис.1.

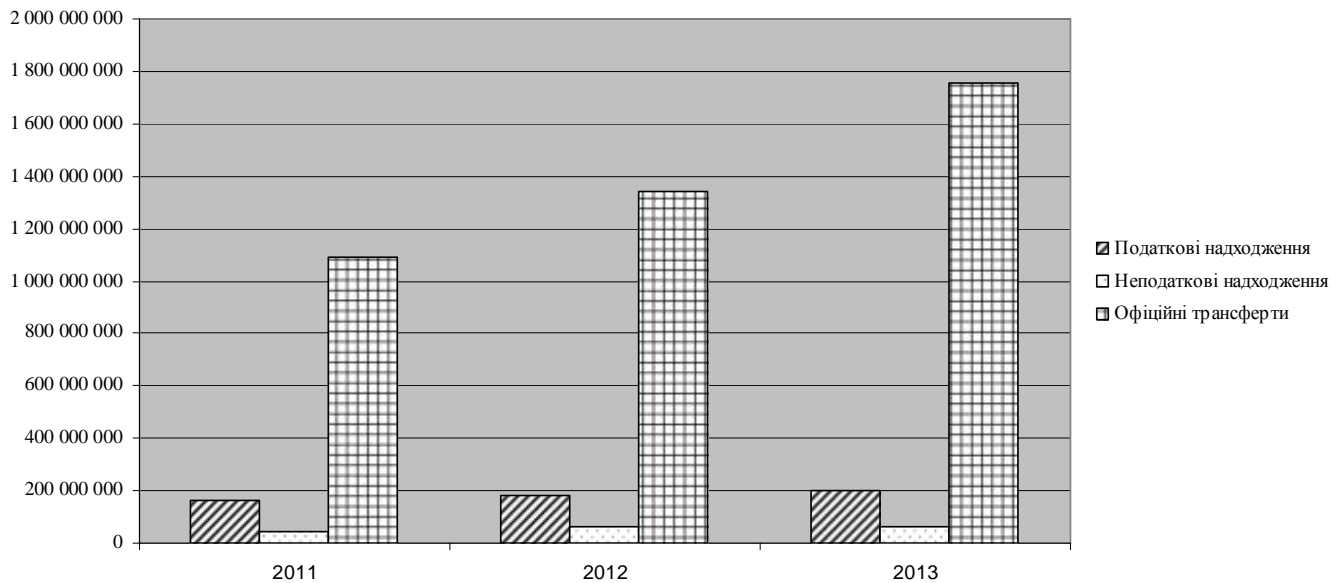

Рис.1. Обсяг офіційних трансфертів, податкових і неподаткових надходжень до обласного бюджету у 2011-2013 рр.

Що стосується Чернівецької області, то до місцевих бюджетів тільки за 2012 рік надійшло 181 383 800 грн. податкових надходжень, що на 161 27 200 грн. більше, ніж за відповідний період минулого року. На 2013 рік податкових надходжень до обласного бюджету заплановано адмініструвати в розмірі 198 962 300 грн. Неподаткові надходження до місцевого бюджету у 2012 році зросли на 21 811 350 грн. і становили – 65 346 000 грн. Планові показники обсягу неподаткових надходжень на 2013 році складають – 61 818 700 грн. Щодо міжбюджетних трансфертів, які Чернівецька область отримала у 2012 році, то їх розмір зріс на 254 240 900 грн. і склав у загальній сумі – 1 342 764 000 грн. Як бачимо, загальне перевищення обсягу отриманих офіційних трансфертів над податковими надходженнями у 2011 році становило 923 266 500 грн. У 2012 році розмір цього показник зріс на 1 161 380 200 грн.

Проведений аналіз свідчить про велику дотаційну залежність Чернівецького бюджету від державного, та постійне і стрімке зростання цієї залежності протягом 2011-2013 років.

Динаміку порівняння обсягу податкових надходжень та офіційних трансфертів Чернівецького обласного бюджету за 2011-2013 роки можна побачити на рис. 2.

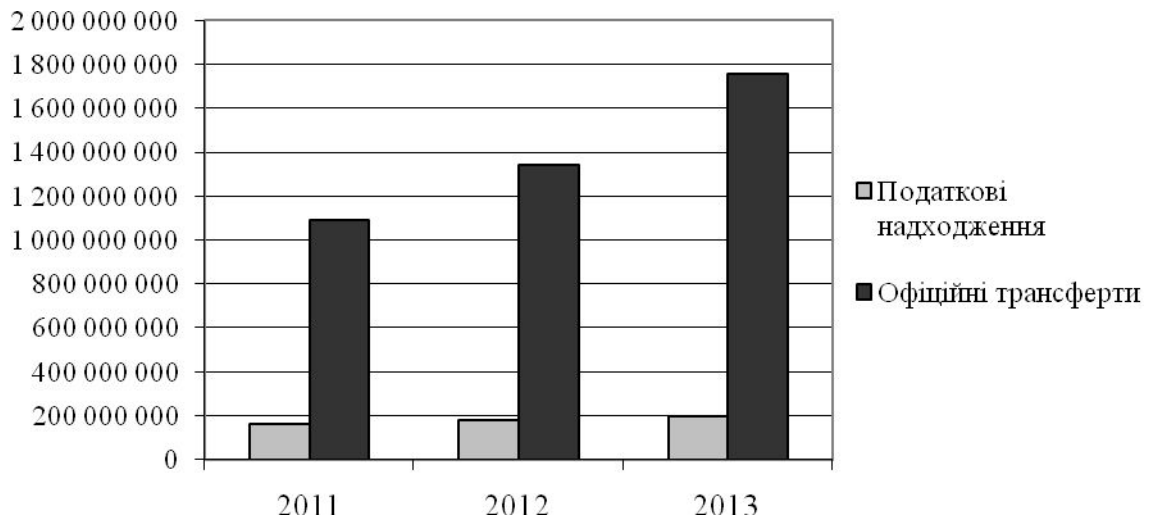

Рис. 2. Порівняння обсягу податкових надходжень та офіційних трансфертів Чернівецького обласного бюджету за 2011-2013 рр.

Розбалансованість бюджетів виникає також унаслідок нерегульованості питань, пов'язаних із прийняттям органами державної влади рішень, які впливають на доходи й видатки бюджетів. Незадовільне забезпечення фінансовими ресурсами делегованих державних повноважень та недотримання зобов'язань щодо відшкодування державою втрат місцевих бюджетів загострює іншу проблему місцевого самоврядування – належного виконання власних повноважень. На виконання делегованих державних повноважень щорічно спрямовується майже третина обсягу кошика власних доходів місцевих бюджетів. Постійне відволікання власних доходів призвело до вкрай незадовільного стану фінансування житлово-комунального господарства, благоустрою, ремонту комунальних доріг, інших місцевих програм.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що державна влада ставить за мету забезпечити єдині, гарантовані Конституцією й законами України

стандарти якості та рівня життя в кожному регіоні. І хоча вона прагне досягти гармонійного розвитку в політичній, економічній, соціальній, культурно-освітній та інших сферах суспільного життя, такі наміри часто залишаються декларативними. Сучасний стан місцевого соціально-економічного й екологічного розвитку характеризується, зокрема, відсутністю дієвої системи гарантій виконання функцій і повноважень органів місцевого самоврядування, їх належного матеріального, фінансового та іншого ресурсного забезпечення; кризою житлово-комунального господарства, систем енерго-, паливо-, водозабезпечення та соціальної інфраструктури; поглибленням диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів. Окрім того, доцільно розробити короткострокові регіональні програми інноваційно-інвестиційної діяльності, встановивши найважливіші для території напрями інвестування, а також систему місцевих пільг для інвесторів, які здійснюватимуть пріоритетні проекти.

Отже, реалізація стратегічних завдань щодо забезпечення сталого розвитку й ефективної інтеграції України у глобальний економічний і фінансовий простір зумовлює необхідність проведення такої державної політики, яка передбачатиме послідовне розв'язання завдань соціально-економічного розвитку регіонів, подолання статичного й динамічного дисбалансів місцевих бюджетів.

Список використаної лутератури

1. Буряченко А. Є. Самооподаткування як резерв зростання доходів бюджетів місцевого самоврядування / А. Є. Буряченко // Фінанси України. – 2009.
2. Збалансування місцевих бюджетів та роль міжбюджетних відносин у вирівнюванні місцевих (міських) бюджетів /

Блажевич В. // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 2. – С. 69-72.

3. Луніна І. О. Капітальні трансферти місцевим бюджетам: підходи до створення ефективної системи управління / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2011.

4. Сучасна державна політика у сфері подолання статичного й динамічного дисбалансів місцевих бюджетів / М. І. Деркач // Фінанси України. – 2011.

5. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

БИЛЫК М. В. СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ И ИСПОЛНЕНИЯ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ

В статье определены особенности формирования и выполнения местных бюджетов в условиях трансформации экономических процессов и изменений в действующем бюджетном нормативно-правовом законодательстве. Определены пути уменьшения дотационности местных бюджетов за счет увеличения финансовой независимости органов местного самоуправления.

Ключевые слова: местный бюджет, экономические процессы, органы местного самоуправления, налоговые поступления, неналоговые поступления.

BILYK M. V. MODERN ASPECTS OF PERFORMANCE AND LOCAL BUDGETS

The paper defines the characteristics of the formation and execution of local budgets in the transformation of economic processes and changes in the existing legal regulatory and fiscal legislation. Identify ways to reduce the subsidization of local budgets by increasing the financial independence of local governments.

Keywords: local budget, the economic processes, local governments, tax revenues, non-tax revenues.